

Asia: Murtomäki 2 tuulivoimapuiston osayleiskaavan ehdotusvaiheen aineisto

Pyhjärven kaupunki
hallinto.kirjaamo@pyhajarvi.fi

Lausunto

1 Johdanto

YIT Suomi Oy suunnittelee Pyhjärven kaupungin alueelle 15 voimalan tuulivoimapuistoa ja aurinkovoima-alueita. Osayleiskaavoitettava alue on laajuudeltaan n. 1 900 ha ja aurinkovoima-alueen koko on yhteensä 140 ha (kaksi erillistä aluetta). Tuulivoimaloille suunniteltu alue on pienentynyt kaavaluonnosvaiheen jälkeen. Tuulivoimaloiden kokonaiskorkeus on 280 m. Luke on aiemmin lausunut hankkeen YVA-selostuksesta. Voimaloiden määrä on vähentynyt kahdella voimalalla selostusvaiheen jälkeen.

2 Lausunto

Pyydettyä lausuntonaan Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Lausunnossaan Luke keskittyy Metsästyslaissa (28.6.1993/615) 5 § (13.7.2018/555) lueteltuihin riistalajeihin.

Metsäpeuran osalta tuodaan selostuksessa esille se, että saatavilla olevissa tutkimustuloksissa esiintyy merkittäviä ristiriitaisuuksia. Luke huomauttaa, että viitatuissa tutkimuksissa, joissa vaikutukset vaihtelivat vähäisten ja voimakkaiden välillä, on myös tutkimusasetelmat toisistaan hyvin poikkeavat (mm. aidatut porot vs. vapaasti kulkevat puolikesyt porot tai tutkimusalueet, joissa poroilla ei ole ollut väistämismahdollisuutta). Selostuksessa tuodaan esille myös se, että porotutkimusten tulokset eivät ole suoraan verrattavissa metsäpeuraan. Lisäksi todetaan, että metsäpeura on todennäköisesti yhtä häiriöaltis kuin poro. Luke huomauttaa, että kyseessä on alalajit, joista toinen on villi ja toinen ihmisen sekä ihmiseen liittyvien häiriöiden kanssa enemmän tekemisissä säännöllisesti. Villinä elävä eläin on todennäköisemmin vielä herkempi häiriöille. Sellaiset tutkimukset, jotka vastaavat tai muistuttavat olosuhteiltaan metsäpeuran elinolosuhteita, ovat vaikutusten arvioinnissa käyttökelpoisia. Selostuksessa kerrotaan, että esitetyt suojavyöhykkeet ovat suuntaa antavia eikä yksiselitteisesti sovellettavaa tietoa riittävistä suojavyöhykkeistä häiriövaikutusten vähentämiseen, ole nykytiedon perusteella saatavilla. Luke kyseenalaistaa tämän edellä mainittujen huomioiden perusteella.

Hankealueelta on vasomisaikaisia GPS-paikannuksia metsäpeuravaatimista. Selostuksessa korostetaan, että alueelta tehdyt havaintomäärät ovat suhteellisesti alhaisia. Luke tuo esille, että vasomisen ajaksi naaraat hajaantuvat, jolloin ne ovat myös jonkin verran territoriaalisia ja sietävät harvoin toisia naaraita, vaikka koko muun vuosikierron naaraat viettävät vasaimeen enemmän tai vähemmän laumoissa. On myös syytä huomioida se, mikä selostuksessa todetaan, että panta-aineisto on satunnaisotos metsäpeurakannasta ja metsäpeuroja esiintyy laajemmalla alueella ja yksilöissä isompi määrä sen levinneisyysalueella, kuin mitä panta-aineistosta voi päätellä. Se, että alueelta on panta-aineistoa vasomisajalta, kertoo alueen soveltuvuudesta ja merkityksestä lajin lisääntymisalueena.

Selostuksessa todetaan, että metsäpeuraan kohdistuvia häiriövaikutuksia on mahdollista lieventää uudelleen sijoittamalla tuulivoimalapaikkoja etäämmäs tai vähentämällä tuulivoimaloiden määrää lajin kannalta keskeisen Haasianevan läheisyydessä, jota lähimpänä sijaitsevat tuulivoimalapaikat T13, T15 ja T16. Tämänhetkisen parhaimman saatavilla olevan tieteellisen tiedon perusteella, Luke suosittelee tarkastelemaan tässä hankkeessa sellaisia vaihtoehtoja metsäpeuran osalta, joissa 5 km (esim. Skarin ym. 2018 ja Tolvanen ym. 2023) häiriöetäisyys tulee huomioiduksi. Luke näkee metsäpeuran osalta vaikutusten arvioinnin selostuksessa puutteellisenä.

Selostuksessa kerrotaan, että vaikutuksia lähimpiin Natura-alueisiin ei synny, sillä alueet sijoittuvat kyllin etäälle hankealueesta (esim. metsäpeuralle keskeinen Tervaneva-Sivakkaneva-Pitkäkangas, FI1002001 sijoittuu 3,5 km etäisyydelle hankealueesta). Myös kaavaselostuksessa tuodaan esille se, että kyseinen alue on panta-aineistojen perusteella keskeinen metsäpeura-alue. Yhteisvaikutusten osalta selostuksessa tuodaan esille, että pirstoutumisen aiheuttaman elinympäristöjen vähenemisen lisäksi Murtomäki 2, Murtomäki ja Itämaen hankkeet muodostavat laajan, lähes aukottoman 45–50 dB melualueen. Tätä ei kuitenkaan esim. metsäpeuran osalta huomioida vaikutusten arvioinnissa ja siten häiriöetäisyyksien osalta. Luke huomauttaa lähiympäristöön suunniteltavan merkittävän määrän enemmän hankkeita kuin tässä mainitut vierekkäiset tuulivoimahankkeet.

Luke huomauttaa myös, että metsäpeuraa on esitetty suojeluperustelajiksi 38:lle Natura-alueelle Pohjois-Pohjanmaalla. Lisäysehdotukset on tehty asiantuntijatyönä Metsähallituksen, Luonnonvarakeskuksen ja Suomen riistakeskuksen toimesta vuonna 2023 ja ne perustuvat ajantasaiseen tietoon metsäpeurakannan levinneisyydestä (mm. maastohavainnot, pannaotettujen metsäpeurojen liikkeet). Ympäristöministeriön pyytämä Natura-perusteiden päivitys metsäpeuran osalta on talletettu Lajitieto.fi sivustolle ja odottaa Ympäristöministeriön käsittelyä. Suo- ja metsävaltaisten Natura-alueiden verkosto muodostaa elintärkeän rungon metsäpeuran lisääntymiselinympäristöille. Merkittävä määrä metsäpeuroista kuitenkin vasoo ja hoitaa vasaan myös Natura-alueiden ulkopuolella usein Natura-alueiden tuntumassa. Yksin Natura-alueiden verkosto ei pysty ylläpitämään elinkykyistä metsäpeurapopulaatiota, koska metsäpeuralle soveltuvat Natura-alueet ovat pienialaisia ja kaukana toisistaan. Natura-alueiden ympäristön erämaat ja Natura-alueiden väliset ekologiset yhteydet ovat siksi keskeisiä elinkykyisen metsäpeurakannan säilyttämisessä.

Metsäpeurakannan suojelun kannalta tärkeintä on varmistaa Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevien nykyisten kesäelinympäristöjen ja niiden yhteyksien säilyminen huomioimalla tuulivoiman sijoittelussa lajin kesäaikaiset elinalueet, erityisesti Natura- ja luonnonsuojelualueilla. Lisäksi on erittäin tärkeää mahdollistaa metsäpeurojen kesäaikaisten elinalueiden vahvistuminen nykyisen vaellusreitien ympäristössä, jotta Suomenselän osakannan elinalueen yhtenäisyys ja eheys säilyy vähintään nykyisellään.

Luke suosittelee, että metsäpeuralle tärkeiden suo- ja metsävaltaisten Natura2000 -alueiden ja tuulivoiman väliin tulisi jättää n. 5 km suojavyöhyke. Suo- ja metsävaltaisten Natura2000 alueiden sisälle tai läheisyyteen on vältettävä rakentamista teitä, sähkölinjoja tai muita infraa, koska ne heikentävät ko. alueen luontoarvoja erityisesti metsäpeuran näkökulmasta. Lisäksi tuulivoima-alueiden välillä tulisi jättää n. 10 km rakentamatonta aluetta.

Lisäksi vaikutusten arvioinnissa tulisi huomioida, että toiminnallisen luontokadon myötä elinympäristöön tulee monenlaisia lineaarirakenteita (mm. teitä ja sähkölinjoja), jotka muuttavat peto-saalisdynamiikkaa. Pohjois-Amerikan metsäkaribualueilla sen on todettu olevan haitallista metsäpeuraa vastaavalle metsäkaribulle. Luke näkee, ettei uusia lineaarirakenteita tulisi rakentaa metsäpeuran keskeisille elinympäristöille ja esiintymisalueille.

Suden osalta selostuksessa tuodaan esille, että tutkimusten ja havaintojen perusteella sudet palaavat tuulivoima-alueille käyttöönoton jälkeen. Luke tarkentaa, että esim. tutkimuksessa Alvarez ym. 2011, todetaan, että alustavien tulosten mukaan sudet liikkuvat tuulivoima-alueilla, mutta sudet käyttävät aluetta sitä vähemmän mitä enemmän alueella on voimaloita ja mitä lähemmäksi voimalat sijoittuvat sudelle tärkeitä alueita. Costa ym. (2018) tiivistää Portugalissa tehdyt tutkimukset ja toteaa, että tuulivoimalat ovat vaikuttaneet negatiivisesti pesimäpaikkauskollisuuteen ja lisääntymismenestykseen. Näiden tutkimusten mukaan sudet eivät palaa pesimään tuulivoima-alueille. Kun tuulivoimaa rakennettiin alle 3 km päähän pesimäalueista, joita sudet säännöllisesti käyttivät, lisääntymismenestys laski ja sudet vaihtoivat pesimäalueita jopa yli 6 km päähän. Tulosten mukaan 3 vuoden kuluttua voimaloiden käyttöönotosta, valtaosa laumoista alkoi kyllä taas lisääntyä normaalisti, mutta pesimäalueet olivat tällöin siirtyneet keskimäärin 2761 metrin päähän ja joillain laumoilla jopa 6400 m päähän tuulivoimaloista. Tutkimustuloksia tuulivoiman vaikutuksista sudelle meidän olosuhteissamme ei kuitenkaan vielä ole.

Suurpetojen osalta tehdyt selvitykset mahdollistavat vain karkean arvion ko. lajien esiintymisestä alueella. Alueen merkitystä näiden lajien lisääntymis- ja levähdysalueina, ei voida tehtyjen selvitysten avulla määrittää eikä siten voida myöskään tehdä johtopäätöstä siitä, että sijoittuuko hankealue suurpetojen kannalta keskeiselle alueelle.

Yhtenäiset häiriöttömät luontoalueet ovat tärkeitä ihmistoimintaa karttaville lajeille kuten metsäpeura ja suurpedot. Selostuksessa kerrotaan, että alle 30 km säteellä suunnittelualueesta on 6 tuotannossa olevaa tuulivoimapuistoa ja 21 eri vaiheissa olevaa tuulivoimahanketta ja näiden sähkönsiirtohankkeet. Näistä useat rajautuvat toisiinsa ja muodostavat laajoja yhtenäisiä tuulivoima-alueita nimenomaan erämaisille alueille (kts. kaavaselostuksen s. 32, Kuva 6–8. Suunnittelualueen lähialueilla suunnitteilla, rakenteilla tai tuotannossa olevat tuulivoimahankkeet). Selostuksessa tuodaan esille, että yhteisvaikutuksia voi olla, mutta ei tarkemmin esitetä millaisia yhteisvaikutukset voivat olla.

Selostuksessa tuodaan esille useampaan otteeseen se, että myöhemmässä vaiheessa eläimet voivat tottua häiriöön. Luke huomauttaa, että esim. metsäkanalintujen osalta Saksassa, Ruotsissa ja Itävallassa tehdyssä tutkimuksessa ei ollut mitään viitteitä siitä, että metsot tottuivat tuulivoimaan edes 8 vuoden aikana (Coppes et al. 2020). Luke näkee, että nämä mm. hirvieläimistä tai muista nisäkkäistä tehdyt johtopäätökset ovat lähinnä laadullista pohdintaa, jolle ei ole esittää riittäviä perusteita esitettyjen johtopäätösten tueksi. Vaikutusten osalta tehdyt johtopäätökset sisältävät siksi riskin virhearvioinneille erityisesti pitkällä aikavälillä.

On hienoa, että metsäkanalintujen törmäysvaikutusten osalta selostuksessa suositellaan lieventämistoimena tornien maalausta kaikille voimaloille.

Kaavaselostuksessa ei kuitenkaan käy ilmi, miten soittimet on huomioitu voimaloiden sijainneissa.

Luke huomauttaa, että tuulivoiman vaikutuksista eläinlajistoomme on toistaiseksi vain vähän tietoa. On tärkeää tiedostaa, että vaikutusten mitta saattaa poiketa näistä selostuksessa tehdyistä arvioista, mikäli tuulivoiman vaikutukset ja mm. useiden alueella olevien tuulivoimapuistojen yhteisvaikutukset lajeille laajassa mittakaavassa osoittautuvat merkittävämmäksi.

Aurinkovoimalan osalta hankealue on kokonaisuudessaan laaja alue, jossa tilaa ja siten eläinten liikkumista rajataan mahdollisesti aidoin. Aurinkovoimalat lisäävät alueen pirstoutuneisuutta ja muutokset ovat pitkäaikaisia. Aurinkovoimaloiden vaikutuksia eläimistöön ei vielä tunneta hyvin, mutta voimaloilla saattaa olla joillekin lajeille muitakin vaikutuksia kuin elinympäristön menetys tai heikentyminen. Näiden elinympäristössä tapahtuvien muutosten lisäksi tulevassa selostuksessa tulee huomioida rakennusajan aiheuttama häiriö ja huoltoteiden käytöstä aiheutuva häiriö myös rakennusvaiheen jälkeen. Aurinkovoimaloiden osalta turvemaiden paneelien alusta saattaa vaatia mittavaa perustamista. Lisäksi on tärkeää huomioida aurinkopaneelien mahdolliset vaikutukset valumavesiin ja haasteet vesien hallinnalle.

Luke huomauttaa myös, että rakennusaikaisten valumavesien hallintaan tulee kiinnittää erityistä huomiota koskien suunnitelma-alueen pienvesiä. Vesistöihin päätyneet kiintoaine liettää uomat ja heikentää elinympäristöjen laatua kalojen lisäksi useiden muiden eliöryhmien (vesihyönteiset, levät, vesikasvit) näkökulmasta muuttaen koko eliöyhteisön rakennetta ja toimintaa. Kiintoaineen poistaminen ja liettyneiden alueiden kunnostaminen ovat työlästä ja osin mahdotonta. Myös poikkeusolosuhteisiin, kuten voimakkaisiin sateisiin tulee valmistautua rakennusaikana vahinkojen estämiseksi. Lisäksi tulee varmistaa, ettei alueelle tehtävät tiet ja niihin liittyvät ojastot aiheuta pidempiaikaista liettymisvaaraa maa-aineksen huuhtoutumisen myötä. Valumavesien hallinta tulisi olla tehokasta rakennusaikana ja tulee varmistaa, ettei maamassat pääse karkaamaan esim. tien penkoilta vesistöihin myöhemmissäkään vaiheissa.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luke huomauttaa, että kaavaselostuksessa ei ole riittävästi huomioitu potentiaalisia häiriöetäisyyksiä. Kaava-alue sijoittuu metsäpeuran lisääntymisalueille ja vaellusalueille. Metsäpeuralle tärkeiden suo- ja metsävaltaisten Natura2000 -alueiden ja tuulivoiman väliin tulisi jättää n. 5 km suojavyöhyke. Suo- ja metsävaltaisten Natura2000 alueiden sisälle tai läheisyyteen on vältettävä rakentamista teitä, sähkölinjoja tai muita infraa, koska ne heikentävät ko. alueen luontoarvoja erityisesti metsäpeuran näkökulmasta. On myös tärkeää huomioida se, että metsäpeuran levinneisyysalueella Natura-alueiden suojeluperusteisiin on tulossa tarkennuksia metsäpeuran osalta. Luke näkee, että yhteisvaikutusten arviointi ja mahdollisten vaikutusten huomiointi kaavassa on puutteellinen sekä metsäpeuran että esim. metsäkanalintujen osalta. Lisäksi on syytä huomioida, että suurpetojen osalta tehdyt selvitykset mahdollistavat vain karkean arvion ko. lajien esiintymisestä alueella. Alueen merkitystä näiden lajien lisääntymis- ja levähdysalueina, ei voida tehtyjen selvitysten avulla määrittää eikä siten voida myöskään tehdä johtopäätöstä siitä, että sijoittuuko hankealue suurpetojen kannalta keskeiselle alueelle. Aurinkovoimalan osalta hankealue on kokonaisuudessaan laaja alue, jossa tilaa ja siten eläinten liikkumista rajataan mahdollisesti aidoin.

28.2.2024

398/00 04 05/2024

Aurinkovoimalat lisäävät alueen pirstoutuneisuutta ja muutokset ovat pitkäaikaisia. On tärkeää huomioida aurinkopaneelien mahdolliset vaikutukset valumavesiin ja haasteet vesien hallinnalle. Myös rakennusaikaisten valumavesien hallintaan tulee kiinnittää erityistä huomiota koskien suunnitelma-alueen pienvesiä ja poikkeusolosuhteisiin, kuten voimakkaisiin sateisiin tulee valmistautua vahinkojen estämiseksi

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 28.02.2024 klo 09:59:40.

Lausunnon valmistelija(t):
Saara Kattainen

Liitteet:

Tiedoksi: